

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ З ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ РЕГІОНУ

FIRE SAFETY IN THE BLACK SEA REGION IN THE CONTEXT INTERCONNECTION WITH ECONOMIC SECURITY OF REGION

УДК 614.84:330.341.42:332

Мартин О.М.

к.е.н., доцент кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Дубинецька П.П.

к.е.н., старший викладач кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

У статті виділено основні статистичні показники, які характеризують стан пожежної та економічної безпеки в Причорноморському регіоні. Виявлено та проаналізовано взаємозв'язок між економічною та пожежною безпекою регіону. Сформульовано основні закономірності з використанням кореляційного аналізу. Запропоновано враховувати рівень економічної безпеки регіону під час проведення регіональної політики забезпечення пожежної безпеки.

Ключові слова: пожежна безпека Причорноморського регіону, економічна безпека Причорноморського регіону, статистика пожеж, прями втрати від пожеж, регіональні аспекти.

В статье выделены основные статистические показатели, которые характеризуют состояние пожарной и экономической безопасности Причерноморского региона. Выявлена и проанализирована взаимосвязь между экономической и пожарной безопасностью региона. Сформулированы основные закономерности с использованием корреляционного анализа. Предложено учитывать

уровень экономической безопасности региона при проведении региональной политики обеспечения пожарной безопасности.

Ключевые слова: пожарная безопасность Причерноморского региона, экономическая безопасность Причерноморского региона, статистика пожаров, прямые убытки от пожаров, региональные аспекты.

Fire safety as important prerequisite to the functioning of human society is the important requirement all economic system both on macro and the meso level. The article highlights the main statistical indicators that characterize the state of fire and economic safety in the Black Sea region. Discovered and analyzed the relationship between economic and fire safety. As a result of the study the basic laws using correlation analysis are formulated. To consider the level of economic security of the region in the implementation of regional policy on ensuring fire safety is proposed.

Key words: fire security in the Black Sea region, economic security in the Black Sea region, fire statistics, direct losses from fires, regional aspects.

Постановка проблеми. Пожежі є серйозною проблемою для багатьох країн світу. Останніми роками спостерігається тенденція щодо збільшення пожеж, водночас збільшуються економічні, екологічні, соціальні збитки від них, зростає кількість жертв. Навіть у тих країнах, де досягнуті певні успіхи зі скорочення кількості пожеж, вони продовжують завдавати великих збитків.

В Україні пожежна безпека є загальнонаціональною проблемою. У середньому за 2000–2015 рр. щороку відбувалася 57 991 пожежа, прями матеріальні збитки від них становили 507 423 тис. грн. Унаслідок пожеж у середньому щороку гинуло 3 290 людей, 1 687 осіб отримували травми. За цей період в Україні в середньому щоденно виникало 159 пожеж, кожною пожежею наносились прями матеріальні збитки на суму 8,75 тис. грн. Кожного дня внаслідок пожеж у середньому гинуло дев'ять і отримувало травми п'ять осіб. У країні спостерігається реальна регіональна асиметрія у сфері забезпечення пожежної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань забезпечення пожежної безпеки на національному рівні присвячено праці таких вітчизняних і зарубіжних учених, як: Н. Брушлинський, В. Доманський, Ю. Горбаченко, А. Зарецький, В. Ковалишин, М. Козяр, І. Куц, М. Удод, Т. Щерба та ін. Статистичний аналіз показників, що характеризують наслідки від пожеж, проводили як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема: Я. Келин, Р. Климась, С. Лупанов,

Ю. Мазур, Д. Матвійчук, М. Білошицький, О. Якименко, Т. Скоробагатько, С. Тростянський. Проте в науковій літературі практично відсутні дослідження взаємозв'язку пожежної й економічної безпеки як на макрорівні, так і на мезорівні.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз та обґрунтування реального взаємозв'язку між пожежною й економічною безпекою Причорноморського регіону України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пожежна безпека в суспільстві відображає таке реальне становище, за якого на об'єкт пожежної безпеки (людину, суспільство, національне багатство, довкілля) не можуть впливати чинники загрози пожежі з причин їх відсутності. Як складна багатофакторна категорія пожежна безпека характеризує стан захищеності людини, суспільства, національного багатства та довкілля від пожеж, що, по-перше, відображає здатність протистояти дестабілізуючій дії різноманітних чинників, що створюють реальну загрозу виникнення пожеж, а по-друге, гарантується механізмом забезпечення пожежної безпеки як об'єктивною потребою запобігання реальній та потенційній загрозам пожеж, зниження ймовірності їх виникнення та мінімізації втрат і збитків від реальних пожеж [5, с. 293].

У процесі дослідження стану пожежної безпеки необхідно враховувати ієрархічну декомпозицію, яка обґрунтовує взаємозалежність окремих її рівнів. В основу формування ієрархії рівнів пожежної безпеки покладено ступінь ідентичності та проти-

лежності інтересів на кожному рівні і необхідність механізмів їх вирішення найбільш прийнятним шляхом. Тому пожежна безпека країни повинна розглядатися на: мегарівні (міжнародна пожежна безпека); макрорівні (національна пожежна безпека); мезорівні (регіональна пожежна безпека); мікрорівні (пожежна безпека підприємства); нанорівні (безпека особи).

Забезпечення пожежної безпеки як важливої передумови функціонування людського суспільства чи держави є важливою потребою будь-якої економічної системи як на макро-, так і на мезорівні. Забезпечення пожежної безпеки – це механізм з вироблення та реалізації концепції, стратегії і тактики у сфері пожежної безпеки держави.

Принципами забезпечення пожежної безпеки на мезорівні є:

1) розробка регіональної стратегії пожежної безпеки як складової частини стратегії національної пожежної безпеки;

2) виявлення можливих джерел потенційної пожежної небезпеки в регіоні;

3) моніторинг та аналіз стану регіональної пожежної небезпеки;

4) проведення ефективної регіональної інвестиційної політики з метою створення безпечних умов для суспільства і регіональної економіки;

5) ефективна взаємодія регіональних державних органів у процесі реалізації стратегії пожежної безпеки.

Аналіз пожежної безпеки на мезорівні в країні дає змогу детальніше проаналізувати стан пожежної небезпеки в регіонах, виявити конкретні тенденції та регіональні проблеми у сфері пожежної безпеки.

Причорноморський (Південний) економічний регіон є одним із п'яти регіонів України, який вклю-

чає Миколаївську, Одеську, Херсонську області, АР Крим та м. Севастополь. Показники статистики пожеж в Україні у 2014 р. і 2015 р. наводяться без урахування Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, тому аналіз як пожежної, так і економічної безпеки, а також їх взаємозв'язку проведено з урахуванням трьох областей.

Дані табл. 1 свідчать про погіршення пожежної безпеки в областях регіону в 2008–2015 рр.: по-перше, існує негативна тенденція до зростання кількості пожеж; по-друге, спостерігаються вищі темпи зростання цього показника порівняно з середнім показником по Україні. Так, в Україні в цілому за останні вісім років пожежі зросли в 1,71 рази, у Херсонській, Одеській і Миколаївській областях – у 2,16, 1,84 і 1,73 рази відповідно. У 2015 р. порівняно з 2014 р. найвище збільшення кількості пожеж зареєстровано в Херсонській області, де кількість пожеж збільшилась на 39,5%, у Миколаївській та Одеській областях пожежі зросли на 26,1%.

Відносний показник – кількість пожеж у розрахунку на 10 тис. населення – дає змогу реаліше оцінити стан із пожежами в певному регіоні, оскільки відображає соціально-демографічний аспект дослідження. У середньому по Україні в 2015 р. виникло 18,6 пожеж, тоді як у 2008 р. – 10,1, а в 2009 р. – 9,6 пожеж. Даний показник у 2015 р. перевищував показник 2008 р. на 84,2%. Негативна тенденція до зростання кількості пожеж у розрахунку на 10 тис. населення спостерігається в усіх областях регіону, особливо в Херсонській області – +122,6%.

У 2015 р. в Україні перевищення середнього значення пожеж у розрахунку на 10 тис. населення спостерігалось в 10 областях, у тому числі у трьох областях Причорноморського регіону – Миколаїв-

Таблиця 1

Кількість пожеж по областях Причорноморського регіону, 2008–2015 рр.

Області	Роки								2015 р. у % до 2008 р.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Кількість пожеж									
Миколаївська	1577	1414	1350	2078	2123	1723	2168	2733	173,3
Одеська	2870	2208	2621	3624	4189	3650	4196	5290	184,3
Херсонська	1118	1023	1533	2509	1952	1816	1728	2411	215,7
Пожежі в регіоні: кількість частка від кількості пожеж по Україні	5565 12,0	4645 10,6	5504 8,8	8211 13,5	8264 11,6	7189 11,8	8092 11,7	10434 13,0	187,5 –
Всього пожеж по Україні	46476	44015	62207	60790	71443	61114	68879	79581	171,2
Кількість пожеж у розрахунку на 10 тис. населення									
Миколаївська	13,2	11,9	11,1	17,6	18,0	14,7	18,6	23,6	178,8
Одеська	12,0	9,2	11,0	15,2	17,6	15,2	17,5	22,1	184,2
Херсонська	10,2	9,3	14,1	23,1	18,0	16,9	16,2	22,7	222,6
У середньому по регіону	11,9	10,4	12,3	18,9	17,9	15,7	17,4	22,6	189,9
По Україні	10,1	9,6	13,6	13,3	15,6	13,4	16,0	18,6	184,2

Джерело: складено на основі [8]

ській (23,6), Херсонській (22,7) та Одеській (22,1). Фактично за аналізований період у трьох областях регіону цей показник перевищував середнє значення по Україні.

Статистика пожеж засвідчує, що в областях Причорноморського регіону постійно виникають пожежі з великими матеріальними збитками (прямі збитки від однієї пожежі більші за 182,7 тис. грн. та менші за 609 тис. грн.) та пожежі з особливо великими збитками (прямі збитки від однієї пожежі перевищують 609 тис. грн.). У 2014 р. порівняно з 2013 р. в Україні збільшилася кількість пожеж з особливо великими збитками у 3,6 рази, а також кількість пожеж із великими збитками – у 2,5 рази. Пожежі з особливо великими збитками в 2014 р. виникали в 20 областях, у тому числі Одеській, Миколаївській та Херсонській областях (7, 5 та 4 пожежі відповідно). У 2014 р. у всіх областях України спостерігалися пожежі з великими матеріальними збитками, у тому числі в Херсонській області – 43 пожежі, в Одеській та Миколаївській областях – по 33 пожежі.

Наслідками пожеж є як матеріальні, так і соціальні втрати. В Україні за 2008–2015 рр. спостерігається позитивна тенденція не тільки до абсолютного скорочення кількості загиблих на пожежах, але й до скорочення відносного показника (кількість загиблих на пожежах у розрахунку на 100 тис. населення) як по Україні, так і в кожній області, у тому числі в областях Причорноморського регіону (табл. 2).

За останні вісім років у всіх областях України спостерігається позитивне зменшення кількості загиблих унаслідок пожеж. В Україні в цілому кількість загиблих зменшилася наполовину, у регіоні – на 41,3%, у тому числі в Херсонській області – на 58,4%, у Миколаївській та Одеській областях – на 35,0% і 34,5% відповідно.

У цілому в Україні в 2008 р. у розрахунку на 100 тис. населення гинуло 8,4 людини, а в 2015 р. – 4,5, тобто цей показник скоротився на 46,4%. Практично наполовину скоротився цей показник у Херсонській області, на третину – у Миколаївській і Одеській областях. Проте як у Причорноморському регіоні в цілому, так і по областях соціальні втрати є вищими, ніж у середньому по Україні.

Стосовно травмованих на пожежах, то в останні роки в Україні також спостерігається зменшення цього показника. Так, у 2014 р. порівняно з 2013 р. кількість травмованих на пожежах зменшилась на 134 особи (-8,5%), а в 2015 р. порівняно з 2014 р. – зменшилась на 90 осіб (-6,2%) і становила 1 360 осіб. В областях Причорноморського регіону динаміка зменшення травмованих осіб на пожежах спостерігається в Одеській та Херсонській областях. У Миколаївській області кількість травмованих у 2014 р. була на рівні 2013 р. – 36 осіб, у 2015 р. кількість травмованих зросла до 60 осіб.

Таким чином, у трьох областях Причорноморського регіону як показники кількості пожеж на 10 тис. населення, так і показники кількості загиблих на 100 тис. населення перевищують середньодержавні значення. Це свідчить про реальну підвищену пожежну небезпеку в цьому регіоні.

Проведена нами кластеризація областей України за сукупністю показників пожежної безпеки в 2014 р. [6] дала можливість виділити п'ять кластерів. Миколаївська, Одеська та Херсонська області, які входять у третій кластер, характеризуються достатньо високою пожежною небезпекою.

Статистика пожеж у Причорноморському регіоні свідчить, що пожежна небезпека як у державі, так і в регіоні є загальнодержавною проблемою. У Причорноморському регіоні в середньому за

Таблиця 2

Кількість людей, що загинули внаслідок пожеж по областях Причорноморського регіону, 2008–2015 рр.

Області	Роки								2015 р. у % до 2008 р.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*	
Загинуло людей на пожежах									
Миколаївська	120	78	74	78	84	84	72	78	65,0
Одеська	174	146	144	141	140	131	128	114	65,5
Херсонська	137	90	78	76	73	67	60	57	41,6
Загинуло людей у регіоні	431	314	296	295	297	282	260	249	57,8
Частка від загиблих по Україні	11,1	9,8	10,5	10,3	10,8	11,3	11,6	12,8	–
По Україні	3886	3209	2819	2869	2751	2494	2246	1947	50,1
Загинуло людей на пожежах у розрахунку на 100 тис. населення									
Миколаївська	10,0	6,5	6,2	6,6	7,1	7,2	6,2	6,7	67,0
Одеська	7,3	6,1	6,0	5,9	5,9	5,5	5,3	4,8	65,8
Херсонська	12,4	8,2	7,2	7,0	6,7	6,3	5,6	5,4	43,5
У середньому по регіоні	9,2	6,7	6,3	6,4	6,4	6,1	5,6	5,4	58,7
По Україні	8,4	6,9	6,2	6,3	6,0	5,5	5,2	4,5	53,6

Джерело: складено на основі [8]

Динаміка основних регіональних економічних показників у Причорноморському економічному регіоні, 2008–2015 рр.

Роки	Валовий регіональний продукт, млн. грн.	Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн.	Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	Індекси споживчих цін, відсотки	Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.
2008	79578	16959	1567	128,0	20746
2009	82419	17634	1720	112,7	16068
2010	93582	19864	1992	110,4	16037
2011	107580	23150	2306	104,8	16333
2012	113305	24367	2632	99,4	21763
2013	122557	26374	2873	100,7	19006
2014	133592	28807	3066	125,4	15340

Джерело: складено на основі [10]

2008–2015 рр. щороку відбувалося 7 238 пожеж, щороку гинуло 303 особи. За цей період у регіоні в середньому щоденно виникало 20 пожеж, кожні п'ять днів унаслідок пожеж у середньому гинула одна людина.

Пожежна безпека є одним із вимірів регіональної безпеки і важливим її складником. У наукових публікаціях обґрунтовується економічна безпека держави як фундаментальна економічна основа та визначальна складова частина національної безпеки [2, с. 5; 3, с. 46; 4, с. 78; 5], яка визначає всі інші складові частини національної безпеки, у тому числі і пожежну. Виходячи з ієрархії рівнів національної безпеки, регіональна економічна безпека є мезорівнем економічної безпеки. Суть регіональної економічної безпеки полягає «у можливості і спроможності його економіки поетапно поліпшувати якість життя населення на рівні загальноприйнятих стандартів, протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз за оптимального рівня витрат усіх видів ресурсів, забезпечувати соціально-економічну та суспільно-політичну стабільність регіону» [9, с. 81].

На нашу думку, регіональна економічна безпека є фундаментальною складовою частиною

Таблиця 4

Динаміка основних статистичних показників стану з пожежами в Причорноморському економічному регіоні, 2008–2015 рр.

Роки	Кількість пожеж	Загибло людей унаслідок пожеж
2008	5565	431
2009	4645	314
2010	5504	296
2011	8211	295
2012	8264	297
2013	7189	282
2014	8092	260
2015	10434	249

Джерело: складено на основі [8]

регіональної безпеки, який визначає інші види безпеки на мезорівні, у тому числі і регіональну пожежну безпеку.

Регіональна економічна безпека оцінюється системою показників, які визначають функціонування економічної системи на регіональному рівні. Головними з них є обсяг і темпи зростання валового регіонального продукту, рівень та якість життя населення, середньомісячна номінальна заробітна плата, обсяги, індекс споживчих цін і динаміка регіональних інвестицій. На використанні даних показників базується наше дослідження (табл. 3).

Стан пожежної безпеки в Причорноморському економічному регіоні за 2008–2015 рр. охарактеризуємо двома показниками: кількістю пожеж та кількістю загиблих унаслідок пожеж (табл. 4).

Взаємозв'язок між економічною та пожежною безпекою Причорноморського регіону пояснимо з використанням кореляційного аналізу та роз-

Таблиця 5

Коефіцієнти парної кореляції

Пара показників		Коефіцієнт кореляції
Валовий регіональний продукт, млн. грн.	Кількість пожеж	0,73
	Кількість загиблих унаслідок пожеж, осіб	-0,75
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн.	Кількість пожеж	0,73
	Кількість загиблих унаслідок пожеж, осіб	-0,74
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	Кількість пожеж	0,70
	Кількість загиблих унаслідок пожеж, осіб	-0,75
Індекси споживчих цін, відсотки	Кількість пожеж	-0,17
	Кількість загиблих унаслідок пожеж, осіб	0,46
Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.	Кількість пожеж	0,30
	Кількість загиблих унаслідок пожеж, осіб	0,50

рахунку коефіцієнтів парної кореляції, які дають можливість виявити лінійний взаємозв'язок між двома показниками. Кореляційний аналіз дає змогу виявити закономірності між економічними показниками та динамікою основних статистичних показників стану з пожежами в регіоні. Коефіцієнти парної кореляції наведено в табл. 5.

Аналіз отриманих коефіцієнтів парної кореляції свідчить про те, що в Причорноморському економічному регіоні за 2008–2015 рр. зростання валового регіонального продукту, валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу, а також середньомісячної номінальної заробітної плати позитивно не впливає на стан пожежної безпеки: зростання цих показників зумовлює збільшення кількості пожеж, а відповідно, і прямих матеріальних збитків від них. Показник кількості пожеж практично не корелює з індексом споживчих цін і обсягом інвестицій в основний капітал (коефіцієнти кореляції є статистично незначущі).

Таку негативну закономірність, на нашу думку, можна пояснити, по-перше, тим, що наявний основний капітал у регіональній економіці є фізично зношеним, що підвищує ризик виникнення пожеж; по-друге, обсяги інвестицій є недостатніми і не відповідають потребам економіки; по-третє, інвестиції не завжди спрямовуються в найновіші технології; по-четверте, як на виробництві, так і в побуті використовується велика кількість пожежонебезпечних матеріалів, зростає їх концентрація на одиницю площі; по-п'яте, на виробництві і в побуті кількісно збільшується використання нових електроприладів і обладнання; по-шосте, на об'єктах господарювання виділяється недостатньо коштів на пожежно-профілактичні заходи, недостатньо захищені будівлі та споруди системами автоматичного протипожежного захисту; по-сьоме, порушуються і не виконуються правила пожежної безпеки.

Разом із тим слід зауважити, що, по-перше, статистика пожеж відображає реальну ситуацію з пожежами в країні, а регіональні економічні показники є даними офіційної економіки, функціонування тіньової економіки не враховано; по-друге, кількість пожеж агрегує пожежі на різних об'єктах, які характеризуються різною динамікою та різними причинами виникнення. Так, щорічно в Україні більше 3/4 усіх пожеж виникає в будівлях та спорудах житлового сектору. У 2015 р. основними причинами виникнення пожеж були: необережне поводження з вогнем та порушення правил пожежної безпеки під час улаштування та експлуатації електроустановок (71,4% і 16,5% відповідно від загальної кількості пожеж).

Кореляційний аналіз між основними регіональними економічними показниками і кількістю людей, які загинули внаслідок пожеж, дав змогу сформулювати об'єктивну і реальну залежність:

між зміною валового регіонального продукту, валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу, а також середньомісячної номінальної заробітної плати і зміною людських втрат спостерігається обернена залежність. Про це свідчать від'ємні показники парної кореляції. Об'єктивно вищий рівень розвитку регіональної економіки та вищий рівень доходів населення зменшують людські втрати внаслідок пожеж. Разом із тим проведене дослідження виявило недостатньо високий зв'язок між інвестиціями в основний капітал і кількістю загиблих людей унаслідок пожеж.

У результаті проведеного дослідження виявлено такі закономірності:

1) зміна кількості пожеж у Причорноморському регіоні прямо залежить від зміни валового регіонального продукту, валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу та середньомісячної номінальної заробітної плати;

2) кількість людей, які загинули внаслідок пожеж, обернено залежна від обсягу валового регіонального продукту, валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу та середньомісячної заробітної плати.

Отже, між пожежною й економічною безпекою регіону існують об'єктивні і реальні взаємозв'язки, тому можна стверджувати, що достатньо висока пожежна небезпека в Причорноморському регіоні обумовлена низьким рівнем регіональної економічної безпеки. Це підтверджують наукові дослідження М. Вавріна з використанням регіонального кластерного аналізу економічної безпеки в Україні [2, с. 12–13].

У результаті проведених досліджень встановлено, що за інтегральним показником рівня економічної безпеки Миколаївська, Одеська та Херсонська області належать до зони небезпеки, тобто зони з найвищим рівнем економічного ризику.

Цікавим в контексті нашого дослідження є також кластеризація регіонів України за рівнем безпеки життєдіяльності, що здійснена методом рангів І.М. Миценком [7, с. 20]. При цьому серед показників, що характеризують безпеку життєдіяльності, автор використовує доходи, рівень життя, виробництво продуктів харчування, рівень захворюваності, коефіцієнт природного приросту населення, рівень злочинності тощо. У результаті сформовано шість кластерів, які характеризуються різними рівнями безпеки життєдіяльності. Миколаївська, Одеська та Херсонська області є серед областей третього кластеру, який характеризується задовільним станом безпеки життєдіяльності відносно сьогоденного її рівня в Україні. При цьому на фоні достатньо задовільних показників безпеки життєдіяльності у більшості сфер низка областей мають свої проблеми, зокрема Херсонська та Миколаївська області мають високий рівень захворюваності на туберкульоз.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що регіональна економічна безпека визначає та впливає на стан регіональної пожежної безпеки.

Висновки з проведеного дослідження. Пожежна безпека як держави в цілому, так і окремих регіонів має бути постійно в полі зору держави. Обґрунтування регіональної державної політики у сфері забезпечення пожежної безпеки повинно відбуватись з урахуванням економічного рівня розвитку регіону. Це означає, що обґрунтування взаємозв'язку між пожежною й економічною безпекою регіону має не тільки теоретичний, але й практичний аспект. Цей взаємозв'язок необхідно враховувати під час проведення державної політики стосовно забезпечення пожежної безпеки.

Підвищена пожежна небезпека Причорноморського регіону крім економічного чинника визначається також іншими чинниками безпеки життєдіяльності, синергізм та системний характер дії яких обумовлює особливу актуальність посилення державного регулювання соціально-економічного розвитку України, збільшення фінансування з метою запобігання та зменшення ризиків виникнення пожеж, відповідно, гарантування економічної та пожежної безпеки як на макрорівні, так і на мезорівні, забезпечення сталого розвитку регіонів. Сьогодні назріла потреба реформування державної регіональної політики, яка має бути орієнтована на впровадження європейських принципів регіонального розвитку [1, с. 203].

Подальші рекомендації стосовно поліпшення пожежної безпеки в регіоні вимагають науково обґрунтованих норм державного фінансування протипожежних заходів, які доцільно розробити в розрахунку на одну особу. Це можливо за доступності необхідних статистичних даних.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015. – 684 с.
2. Ваврін М.Р. Фіскальне регулювання економічної безпеки України : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.03 / М.Р. Ваврін. – Львів, 2015. – 20 с.
3. Національна безпека України: структура та напрями реалізації / О.Г. Данільян, О.П. Дзьобань, М.І. Панов.– Х. : Фоліо, 2002.– 285 с.
4. Губський Б.В. Економічна безпека: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б.В. Губський. – К., 2001. – 122 с.
5. Лекар С.І. Економічна безпека держави та суб'єкти її забезпечення / С.І. Лекар // Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 75–83.
6. Мартин О.М. Пожежна безпека – складова національної безпеки: її суть та зв'язок з економічною безпекою / О.М. Мартин // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: РВР НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.1. – С. 291–300.
7. Мартин О.М. Пожежна та економічна безпека в Україні, їх взаємозв'язок: регіональні аспекти / О.М.Мартин, О.П. Завада // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.global-national.in.ua/issue-11-2016>.
8. Миценко І.М. Організаційно-економічний механізм регулювання безпеки життєдіяльності : автореф. дис. ... докт. економ. наук : спец. 08.02.03 / І.М. Миценко. – Донецьк, 2005. – 33 с.
8. Статистика пожеж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undicz.mns.gov.ua/content/stat.html>.
9. Стеценко С.П. Оцінка регіональної економічної безпеки / С.П. Стеценко // Агросвіт. – 2013. – № 22. – С. 81–84.
10. Україна в цифрах у 2014 році : статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2015. – 239 с.